

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

1. Philosophorum prouidentia erga rationales creaturas negantium errores, eisque catholica, & naturalis veritas contradicens.
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94285](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94285)

CERTAMEN I.

Philosophorum providentia erga rationales creaturas negantium errores, eisque catholica, & naturalis veritas contradicens.

hæc, belluinoque Philosophos, qui solum sensibilibus commodis, & corporis abiectissimis gula voluptatibus inhiabant, totisque mentis nilibus providebant, neminem, nisi ex proprio, vel commodo, vel aduerso incommodo alicui, de re aliqua providere posse arbitratos esse: tametsi probos plures, præsertim Magistratus, & Gubernatores proprii commodi, vel incommodi oblitos neglectores, rebus ac de rebus plurimis providere, experientia ipsa discere possunt.

6. Postremis verbis recitatis à Nemesio ex sententia, & ratione Epicuri (nempe quod beatus sit, & immortalis, &c.) alia huius contra Dei providentiam ratio continetur expressius ex Epicureis recitata ab Ambrosio numero 2. verbis illis *Deum nihilominus ab omni cura, & providentia mundi, ut sine anxietate esset beatus liberarent.* Cuius rationis vis tota est: providentia omnis de re quapiam, providentis curam affert, vel potius cura ipsa est: ast cura omnis cum anxietate est: Ergo providentia omnis perfectæ beatitudini, ac præsertim summæ, & diuinæ, sicut & anxietas omnis, repugnat. Rursus ergo providentia omnis repugnat Dei immortalitati. Probat: quia cura omnis ratione anxietatis, quam vitæ subiecto necessario affert, vitæ, eiusque duritiam aduertitur, ac vitentem exedit. Vnde latine lingue periti: ut macrum debilemque, ac pene confectum vitentem significant, curiosum, curionemque, id est cura excludit, etiam illum, qui curæ incapax est, per tropum vocare solent: ut videre est in Plauto Aulularia 16. 26. *E. agnosco magis curiosam natusum vllam esse bestiam. M. volo ego scire, qui sit agnus curio. E. qui ossa atque pelle totus est: ita cura macet.* Et nullo quidem magis, quam cura, consumi nos experimus: quare & providentiam omnem immortalitati Dei aduersari certum videtur. Sed tamen curam, & providentiam nonnulli incertis de mediis, & euentibus, minusque potentibus pro libito media efficacia adhibere, euentusque tunc dirigere, & prævenire anxietatem afferre experientia quotidiana est notum: coque minorem, vel maiorem, quo minor maiorve est ignorantia, vel impotentia providentis. Quare omnino, atque omnipotentis Deo nullam providentiam, & cura de creatis, summæ beatitudini, aique æternitati aduersam anxietatem afferre. Tertium Epicureorum argumentum referente Salustiano 1. de provident. colum. 2. directe providentiam Dei erga homines oppugnat: idcirco vbi de ea speciatim q. 2. egamus opportunius rejicietur; tametsi, cum de præcipua Orbis parte sit, si eam negligi à Deo admittatur, idem potius de reliquis eius partibus dicendum videatur.

QVÆSTIO II.

De Providentia Dei erga homines, & rationales ceteras creaturas; ac ipsarum liberas actiones.

Hæc diuinæ Providentiæ parte, cum ob materiæ dignitatem, tum ob speciales, quæ in ipsa sunt, difficultates agendum primo loco est, vbi de providentia Dei erga creatura particulatim, siue materiam determinatam harum, vel illarum creaturarum concernente, disputandum est. Deinceps verò de reliquarum creaturarum providentia, in qua communes solum, & generales difficultates occurrunt.

1. Præter Atheos, & Epicureos, ac memoratos reliquos Philosophos q. 1. cert. 1. qui providentiam Dei de creatis vniuersim negantes, eam etiam erga rationales creatas omnes, & singulas aperte negarunt, fuere alij, qui Dei erga creatura providentiam non omni ex parte negantes, sed potius erga aliqua admittentes, erga rationales verò creaturas, vel omnes, vel aliquot siue immediatam, siue mediatam negauerunt. Et quidem erga rationales omnes illam inficiati liquido sunt Euripides, & Menander: qui, etsi erga irracionales creaturas Dei providentia opus esse faterentur; rationalibus autem Dei providentiam superflue aiebant: ut ex ipsis sic refert Nemesius dicto capite 44. de facultat. animæ colum. 2. *Mentem, quæ in unoquoque sit, cuique providere assunt: Deum vero nemini.* Quibus non vniuersim Dei providentiam erga creatas, (ut censet Ruiz disp. 1. sect. 2. num. 6.) sed erga rationales personas, quæ solum nominis voce negantur, sibi quæ providere mentibus suis abunde posse ab his Philosophis iudicabantur, ab eisdem Philosophis excludi manifestum est. In horum errorem incurrisse videri alicui possent Damascenus, Theodoretus, & Nyssenus libris de philosophia falsò ei ascribentis. Cum reuera Nemesij sub alio titulo sint ob aliquot ipsorum verba opportunius referenda, & explicanda q. 3. cert. 3. n. 6. & 7. & mirum esset huius erroris impugnatores validos in eum lapsos credere. Erga homines verò speciatim, non autem erga Angelos (quos genios, & intelligentias vocabant) providentiam diuinam negasse videntur Philosophi, qui Deo curam atque considerationem sublunarium rerum negarunt, in quibus fuit Aristoteles teste Clem. Alex. 5. Stromat. post med. Ambrosius 1. offic. cap. 13. circa med. Nazianz. orat. 33. prima de Theolog. Nizetas in orat. 16. seu de pauperum amore. Theodoretus 6. Græcanicar. affect. & Epitom. diuinor. decret. cap. de provident. Euseb. 1. 5. præparat. Euangel. capite 4.

2. Item omnium vniuersim nulla excepta, rerum ordinem, & dispositionem deferens natura, ut refert Nemesius vbi proxime. *Aristoteles à natura vult administrari finem, ut 6. Ethicor. ad Nicomachum obscure significat.* Clarius autem id docuit 8. Physicorum cap. 1. longè à med. 3. de partib. animal. c. 13. longè à med. 12. Metaphysic. text. 52. fine. Ad præsens autem specialius libro illo 6. Ethic. cap. 1. 1. longè à med. sagacitatem, & intellectum, seu principiorum cognitionem, & Scientiam à natura esse ait, cap. 13. init. addit etiam mores. Omnibus singulis mores inesse quodammodo natura videntur: eorum iusti natura, fortisque, atque ad temperantiam nati natura videmus. Ob indita nimirum semina virtutum. Quibus locis ita videtur sentire, ut naturalibus inclinationibus à Deo inditis, cuique rerum in prima vniuersi conditione, satis, & res, & vniuersim habeat, ut quiddam commodi, ordinisque convenientis, cum vniuerso, tum eius partibus obtineatur: ac proinde vitior de eis cura, & providentia in Deo superflua: quod pro irracionales creaturis, quæ ratione, & arbitrio carent, præcipue facere videtur, ut illis ad proprium, & commune vniuersi commodum pro rationalium, & liberarum creaturarum consultatione, & electione, naturalis inclinatio & determinatio sit: de quo vbi de generali hac doctrina agemus. Censeto autem (quod ad præsens attinet) Aristotelem erga hominum mores, & actiones citato loco diuinam providentiam absolute non negasse, nec totam naturalibus cuiusque hominis inclinationibus reliquisse.

ut verbum illud quodammodo recitati testimonij satis declarat.

3. Accedit Aristotelem, naturalibus huius hominum inclinationibus non obstantibus, libertatem, potestatemque ipsorum contra illas agendi, ac subinde in eorum actionibus libertatem, meritum item, & demeritum, seu laudem, & vituperium constanter docuisse: adeo, ut pro his tuendis praescientiam futurorum Deo negasse à nonnullis putetur: quare ea naturali inclinatione hominis satis esse, ut eius honestis actionibus tuto in sui, & vniuersi commoda confuleretur, iudicare non potuit. Insuper eorum in agendo à causa prima dependentiam, & subordinationem aequa firmitate recognouit, primamque hominis in agendis indeliberatam cogitationem adeo esse, quae absque Dei de nostris actionibus attentione, consideratione, cura, & prouidentia esse minimè possunt. De Ciceronis sententia circa Dei prouidentiam de liberis nostris actionibus dubitatur à nonnullis. Nam libro 2. de natura Deorum Dei prouidentiam, & praescientiam nostrarum actionum multis argumentis videtur stabilire. Ceterum ibi non tam id deficiens, quam in vtramque disputans partem est locutus: siquidem lib. 3. fidei disputationem Balbi contra Stoicorum sententiam, de prouidentia, & praescientia diuina humanarum actionum verosimiliorem disputatione Cotta pro iisdem iudicauit. Deinde vtramque, & praescientiam, & prouidentiam nostrarum actionum, vitiope earum libertati noxiam, & aduersam Deo expresse negauit secundo de diuinatione: idcirco merito Augustinus 7. de Ciuitate capite nono prope medium de Cicerone aiebat: *Dum homines vult facere liberos facit sacrilegos, &c.*

4. Quae haecenus de humanis actionibus faciendis, siue de prouidentia, ut sunt dicta ab Aristotele, & Cicerone sunt. De iam vero factis ita Aristoteles censuit 10. Ethic. cap. 8. sub fin. *Qui mente operatur, & eam colit, disponitur optime: is, & amicissimus Deo immortalibus est.* Nam, si Dei curam humanarum rerum, ut existimatur, aliquam habent, rationi sane consentaneum fuerit, ipsos eo gaudere quod est optimum, maximeque sibi cognatum, (*hoc autem fuerit ipsa mens*) & in eos qui maxime hac amant, & honorant beneficia vicissim conferre, tanquam curam iis, quae sibi sunt cara, ne diligentiam adhibentes. Quibus, & prouidentiam Dei: erga res omnes humanas tam proborum, quam improborum hominum non probare vniuersum, sed vulgarem potius opinionem existimate videtur, eamque solum erga probos à Deo haberi, admittendum esse: siuuliter 2. magnor. Moral. cap. 3. circa medium aiebat. *Atque Deum malorum (hominum) curam habere fas non est: nempe quoad prosperos euentus, quos proinde, sicuti, & aduersos proborum, casui, & fortunae, non autem diuinae prouidentiae, adscribit, & immediate docuerat scribens. Talium Dominum praescimus Deum, ut bona, malaque meritis distribuatur. At fortuna, & quae à fortuna tam vix, quam, ut fors tulit, sunt. Quod si eiusmodi distributori Deo adscripsimus malum ipsum iudicem faciemus: neque iustum, id nefas Deo deputare.*

5. His porro testimoniis ita de sententia Aristot. censeo. Nempe testimonio primo & secundo, non de prouidentia ut sic, sed de prouidentia benefica, & amica erga homines fuisse locutum, in eoque ibi aberrasse à vero, quod eam erga improbos haberi à Deo posse negauerit: quasi eius bonitas infinita malitia operum nostrorum necessario, & insuperabiliter sit vincenda. Secundo: tam eis, quam terro, & postremo loco temporales, quos fortunae attribuit, euentus prosperos, & aduersos nostros, materiam praemij, vel supplicij pro nostris meritis, aut demeritis non reputasse, vel implicentia docuisse: si enim materia praemij, supplicijque esse admittit, nec aliis praemianda nostra merita, puniendave delicta recognouit: cum Deum iudicem iustum, & pro cuiusque merito distributorem fateatur, eorum dispendium, casum, & fortunam, Deumque dispenditiosum ipsorum incurium, & negligentem, nequit sine implicatione admittere, nec, quin iniustum iudicem, & distributorem nefarium, ut ipse ait, admittat. Aberrat item, si censcat prosperos, aduersosque, & alius materiam praemij, supplicijque non esse: cum cer-

tum, atque experientis quotidianis compertum sit, impios saepe in hac vita ætumnis, etsi non ad condignitatem, temporalibus à Deo puniti; iustos item, quandoque huius vitae bonis, etsi non ad aequalitatem praemij: ut in Beato Iob videmus. Tandem omnem Dei curam, de prouidentiam de nobis nostrisque actionibus negant Philosophi Aristotele antiquiores, quorum meminit Euphras Themantides, & quibus adhuc, Iob 22. num. 27. quid enim nouit Deus? & quasi per caliginem iudicat. *Nobis latibulum eius, nec nostra considerat: & circa Cardines caeli perambulat:* & alij memorati Psalm. 139. n. 7. qui dixerunt. *Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob, & Psalm. 72. impij dicentes. Quomodo (scilicet Deus) est est scientia in excelsis?* nimium actionum nostrarum, ut earum prauas puerit. Nec potest error hic Patrobus aduocare, Prosperum ad capitula Gallorum responsa, Fulgentium 1. ad Monim. c. 6. asserentes, Deum praecare mala quae non facit: aut non praedestinare, nisi quae facit nempe bona. de ista enim praedestinatione loquuntur, non de prouidentia communi.

CERTAMEN II.

Diuina de rationalibus creaturis, atque earum actionibus prouidentia ex fide, & naturali ratione demonstratur.

1. Prouidentia Dei erga rationales creaturas est omnibus scripturae testimonio probatur, quibus prouidentia vniuersum probata est q. 1. & vniuersali erga creatura omnia probatur q. 3. siquidem in creaturis rationales etiam continentur, ac de eis praecipue fere omnibus testimonij agitur, ac de faciendis actionibus, siue eis, ut sunt illis omnibus, quibus Dei ordinatio, & voluntati restitit de facto, & possibilitate etiam consequente, minime posse à rationali creatura dici, reuerentis à nobis controu. de volunt. & recitandis hic dilige, vlt. q. vlti. & ea speciatim loca, quibus siue ad probos hortando, praecipiendo, iugando, ac disponendo de talibus vero consilio, lege, minis, terroribus, suppliciis praecauendo, ac impediendo, ne fiant, inducit Deus: quae in Exodum, Psalmos, Sapientiales, ac Regum librorum obli sunt, ac frequentissima, & quibus proinde referendis praecedendum fuit. De actionibus vero nostris iam satis est omnia scripturae loca Dei prouidentiam probant, in primis, quae temporalia supplicia in peccatores praedictum obstatos narrant v.g. in Pharaonem, & Aegyptios apud Exodum: ingentes terrae promissae, cum ibi, & libris Numer. Iosue iudicum, Regum, Machabaeorum, & aliis: tam ex bonis temporalibus etiam, quibus populum suum oppleuit, cum pie, atque ex lege se gereret, ac fortiter ex aeternitate poenae malis in Euangelio inducere, praemiisque iustis à Deo promissis: quorum temporalia illa verum praemia, & supplicia typum gerebant. Denique ea omnia, quibus aduersam iustorum fortunam à Deo in bonum versam, prosperamque impiis conuerfam in malum siue temporale legitimus, siue aeternum: ut in necia Lazaro, & diuite epulone: quorum Luca 7. tam dilige exitus historia certe fuit, communi Patrum & interpretum sententia, tamen si parabolae quoad colloquium dicitur cum Abraham aliquid habeat, ut in Tragicomediis, & idcirco quandoque parabola ab aliquo Patribus, etiam Chrysost. qui historiam esse docet, appellatur. Nec alio excusari temeritatis melius potest Theophilactus impientes vocans eos, qui historiam esse docent, & acceperunt quoad omnia, etiam colloquium illud.

2. Ex Patribus eadem Dei erga rationales creaturas atque earum actiones ad fieri ipsarum, & ordinationem, postquam ab eis sunt factae militat omnia, quae ex ipso producemus, q. 3. & quae produximus quæstionibus, & difficultatibus memoratis de voluntate Dei, item quae produximus como 1. controversia 3. de Deo eto-
cuius